

Asia: VN/19961/2023

Suomen yhdenntetyn energia- ja ilmastosuunnitelman (NECP) päivitys

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Toimiala- tai etujärjestö

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

Ammattiliitto Pro

LAUSUNTO

Yhdyn toisen tahon lausuntoon

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

STTK ry

1) Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (NECP luku 2.1.1 ja 3.1.1)

-

Avoin vastaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja nielujen kasvattamista koskien

Ammattiliitto Pro kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa, että kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan lähtökohtana tulee olla globaalin ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen 1,5 celsiusasteeseen verrattuna esiteollisen aikaan. YK:n Pariisin ilmastopimuksen allekirjoittaneiden valtioiden tähän asti lasketut päästöt nostavat maapallon lämpötilaa 2,7 astetta, joten lisää kunnianhimoa ilmastotoimiin tarvitaan kaikilta osapuolilta, myös EU:lta ja Suomelta. Pro kannattaa kunnianhimoisia kansallisia päästövähennystoimia ja pitää tärkeänä, että hiilineutraaliustavoitteeseen päästään oikeudenmukaisin ja osallistavin keinoin.

Pro kannattaa tavoitetta tehdä Suomesta hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä, minkä lisäksi olemme samaa mieltä monesta tavoitteen toteuttamisperiaatteesta. Tärkeimpänä päästöjen vähennyskeinona on toimiva, tehokas ja kattava päästökauppa. Se on perusteltua laajentaa

rakennus- ja liikennesektorille (ETS2). Päästökauppa ja muut energiatoimialan ja teollisuuden nollapäästöisyyttä edistävät uudet strategiset linjaukset, kuten panostaminen hiilen varastointiin, vapaaehtoiisiin hiilimarkkinoihin, vetytalouteen tai vihreän teknologian viennin edistämiseen ei kuitenkaan riitä. Päästökauppasektorin lisätoimilla ei ole perusteltua kompensoida taakanjakosektorin päästötoimia, sillä päästötavoitteet on asetettu erikseen taakanjako- ja päästökauppatoimialoille. Tarvitaan edelleen myös politiikkatoimia nopeuttamaan energiatehokkuustoimia sekä lisäämään uusiutuvan energian käyttöä.

Ilmastotavoitteisiin pääsystä tekee erityisen haastavan lisäksi se, että osa hallituksen päätöksistä vie Suomen ilmastotoimia väärään suuntaan. Tällaisia päätöksiä ovat mm. jakeluvelvoitteen höllentäminen ja turpeen verotuksen alentaminen.

Taakanjakosektorin toimien riittävyys epävarmaa

Suomen ilmastovuosikertomuksesta kävi selväksi, että kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen edellyttää lisätoimia maankäyttösektorin lisäksi myös taakanjakosektorilla.

Hallituksen päätökset vaikeuttavat liikenteen päästöjen leikkaustavoitteessa pysymistä. Toistaiseksi hallitus ei ole päättänyt lisätoimia liikennesektorille, päinvastoin. Sektorin tavoite vähentää päästöjä 50 % 2005 vuodesta vuoteen 2030 mennessä on vaikeutunut mm. siksi, että hallitus on päättänyt höllentää jakeluvelvoitetta. Suunnitelmaluonnoksessa keskitytään lisäksi erityisesti autokannan uudistamiseen sen sijaan, että kiinnitettäisiin huomiota yksityisautoilun vähentämiseen ja julkisilla tehtävien matkojen mahdollistamiseen. Myöskään etätyön mahdollisuuksia liikenteen päästöjen vähentämisessä ei ole huomioitu millään tavalla.

Myös polttoaineveron alennus vaikeuttaa ilmastotavoitteeseen pääsemistä. Lisäksi nämä toimet vaikuttavat budjettiin verotuloja alentavana. Tämä ei ole perusteltua tilanteessa, jossa esim. vaatimattomia puhtaan teknologian investointitukia ja rajuja sosiaaliturvaleikkauksia perustellaan Suomen valtion heikolla taloudellisella tilalla.

2) Uusiutuvan energian edistäminen (NECP luku 2.1.2 ja 3.1.2)

-

Avoin vastaus uusiutuvan energian edistämistä koskien

Lisättäessä uusiutuvaa energiaa, ei tule tuijottaa pelkästään sen määrää, vaan myös sen tuotantotapaa myös säätövoimana. Uusiutuvan energian lisäämisessä tulee huomioida se, ettei se ole liiaksi riippuvainen yhdestä tuotanto-olosuhteesta (vrt. aurinko – ja tuulivoima).

3) Energiatehokkuuden edistäminen (NECP luku 2.2 ja 3.2)

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

Avoin vastaus energiatehokkuuden edistämistä koskien

-

4) Energiaturvallisuus (NECP luku 2.3 ja 3.3)

-

Avoin vastaus energiaturvallisuutta koskien

Hajautettua sähkö- ja lämpötuotantoa uusiutuvilla energialähteillä edistetään lisäämällä hajautettua pienimuotoista tuotantoa pääasiassa markkinaehtoisesti ja taloudellisten kannustimien kautta.

Tähän voisi ottaa mukaan kotitaloudet jonkinlaisella tukimuodolla (ainakin sähkön pientuotanto ja myös sen myynti verkkoon kuluttajan kannalta oikeudenmukaisesti).

5) Energian sisämarkkinat (NECP luku 2.4 ja 3.4)

-

Avoin vastaus energian sisämarkkinoita koskien

Energiaköyhyyden estämisessä tulee keskittyä erityisesti ennakkointiin selvittämällä etukäteen riittävän tarkasti toimien vaikutus kuluttajille ja päättämällä tarvittavista siirtymistä ja tukitoimista.

6) Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (NECP luku 2.5 ja 3.5)

-

Avoin vastaus tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä koskien

Vähähiiliseen yhteiskuntaan siirtyminen tarkoittaa suurta elinkeinorakenteiden muutosta ja sen edellytys on TKI-hankkeet. Verrattuna vuoden 2019 NECP:in, Suomen TKI-budjettirahoitus on kehittynyt positiivisesti.

Reilun, puhtaan siirtymän liiketoimintamahdollisuuksia arvioitavissa on välttämätöntä kiinnittää huomiota myös työntekijöiden osaamisen päivittämiseen. Esimerkiksi energiateollisuuden ja energiaintensiivisen teollisuuden työntekijöitä tulee määrätietoisesti tukea, jotta siirtymä vähähiilisten ja päästöttömien taitojen osaajaksi olisi jouheva.

Osaamiseen panostamista puoltaa työnantajien usein esille nostama vihreän siirtymän lisääntyvä työvoiman tarve, jolla on vaikutusta myös yritysten investointipäätöksiin. Lisäksi Pro katsoo, että työvoiman osaamiseen panostamalla voidaan parantaa suomalaisten vihreän siirtymän tuotteiden ja palveluiden jalostusastetta, sekä osaltaan lisätä vihreän siirtymän tarvitseman poliittista tukea kansalaisten keskuudessa.

Avoin vastaus muita kansallisen energia- ja ilmastosuunnitelman osia koskien. Mikäli mahdollista, kerro vastauksessasi mitä suunnitelman lukua vastauksesi koskee

Prolle on ensisijaisen tärkeää oikeudenmukaisen siirtymän periaatteiden huomioiminen osana ilmastopoliittista työtä ja niin KAISU:ssa kuin Hiilineutraali Suomi -suunnitelmissa.

Oikeudenmukaisen siirtymän periaatteille on kansainvälisessä politiikassa tunnistetut ja tunnustetut määritelmät ja kriteerit, joita Suomikin on sitoutunut edistämään. Nimenomaisesti työntekijälähtöisen määritelmän mukaista tulkintaa tukevat mm. Pariisin ilmastopoliittiset sopimukset sekä kansainvälinen työjärjestö ILO. Pariisin ilmastopoliittiset sopimukset sitoo myös Suomea, joten työntekijöiden oikeudenmukaista siirtymää tulisi edistää kansallisessa ilmastopoliittisessamme myös kansainvälisten sopimusten velvoittamana.

Yksi tehokas tapa edistää oikeudenmukaista siirtymää on tehdä työllisyys- ja osaamistarvevaikutusten arvioinnista velvoittava osa kaikkia ilmastopoliittisia suunnitelmia ja toimenpideohjelmien valmistelua ja ottaa molemmat työmarkkinaosapuolet valmisteluun mukaan.

Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös EU:n neuvosto sen Suomea koskeissa EU:n jäsenmaiden taloudenhoitoa koskeissa suosituksissa, joiden yksi osuus on seuraava: ”Tehostaa poliittisia toimia, joiden tavoitteena on vihreään siirtymiseen tarvittavien taitojen tarjoaminen ja hankkiminen.”

NECP:ssä Suomi ei vastaa tähän suositukseen suoraan, vaikka 5.2. kappaleessa on liitteenä Vihreän siirtymän osaamis- ja koulutustarpeet VISIONS. Tämä on tärkeä lisä NECP:iin. Siinä on vihdoinkin tehty analyysiä vihreän siirtymän osaamis- ja koulutustarpeista ja annettu perusteltuja politiikkasuosituksia. Se vastaa osaltaan palkansaajaliikkeen pitkäaikaiseen esitykseen oikeudenmukaisen siirtymän integroimisesta osaksi energia- ja ilmastopoliittikkaa. Ei kuitenkaan riitä, että tämä tutkimustieto on saatavilla liitteen muodossa NECP:ssä. Se, ml. politiikkasuositukset, pitää integroida selkeämmin osaksi kansallisia ja toimialakohtaisia energia- ja ilmastosuunnitelmia sekä oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmia.

Edelleen tarvitaan myös huomattavasti tarkemmat kansalliset ja toimialakohtaiset arvioit ilmastotoimien vaikutuksesta työllisyyteen. Selvitystyötä syntyvistä ja menetettävistä työpaikoista sekä työntekijöiden muuttuvista osaamistarpeista vihreässä siirtymässä tulee vahvistaa systemaattisesti. Asiaa edistäisi tiivis yhteistyö työllisyys- ja koulutusvastaavien asiantuntijoiden kanssa niin TEM:ssä kuin OKM:ssä yhdessä palkansaajaliikkeen kanssa.

Kurki Julia
Ammattiliitto Pro ry